

Juni 2021

Sillen och fisket i Östersjön

Sammanfattning

Kris för Östersjöns sill och strömming

Östersjöns sill och strömming är i kris. Sedan 1970-talet har mängden lekmogen sill i centrala Östersjön minskat med nära 80 procent, och beståndet ligger nu under vetenskapliga rekommendationer för ett uthålligt fiske.

Östersjöns sill har samtidigt blivit magrare, växer långsammare och blir könsmogen tidigare, förr efter tre år, nu efter ett. Det är vanliga tecken på stressade och överfiskade bestånd. Utvecklingen är väldigt lik torskens, innan det beståndet kollapsade.

I slutet av maj publicerade Internationella Havsforskningsrådet (ICES) sina råd för fisket i Östersjön. För fjärde året i rad är fisketrycket för högt, över MSY (Maximal hållbar avkastning) och högre än förvaltningsplanen. För andra året i rad ligger beståndet under de gränsvärden som gäller för att en återväxt ska vara möjlig.

Det bekräftar att Östersjöns sill och strömming fortsatt står inför stora utmaningar. Det gäller både beståndet i stort och fisket inne i skärgårdarna. Såväl nationella forskare som ICES bekräftar den oro som under det senaste året har framförts från många håll.

Det politiska engagemanget

När Östersjötorsken hotades tog det för lång tid innan politiken reagerade, vilket resulterade i att beståndet kollapsade. Nu får inte politikernas passivitet upprepas.

Det finns flera möjligheter till påverkan för svenska politiker, tvärtemot gängse uppfattning. Det gäller både den långsiktiga fiskeriförvaltningen och kortsiktiga beslut om kommande års fiske.

- Sverige kan agera på egen hand för att skydda strömmingen i skärgårdarna.
- Sverige måste ta initiativet gentemot andra Östersjöländer i kvotprocessen som pågår under sommaren och hösten.
- Sverige bör gå i spetsen att fiskeförvaltningen i Östersjön förändras i grunden.

Fisken i Östersjön

Det är ingen nyhet att situationen för fiskbeståndet är en del av Östersjöns omfattande miljöproblem. Men fokus i debatten har varit på en art i taget, som torsk, ålen eller laxen.

Nu när även sillen hotas framträder ett tydligt mönster. Fiskeripolitiken har gång på gång misslyckats med att skydda Östersjöns fisk. Flera arter är i akut kris, trots den mycket omfattande byråkrati och beslutsprocess som föregår varje beslut om fiskekvoter.

Ett av fiskeripolitikens stora problem består i att arternas totala biomassa står i fokus för beslutsprocessen. Större hänsyn bör tas till fiskens ålder och tillväxt, samt storleksfördelningen i beståndet. För några år sedan kom rapporter om "slipstorskar" – torskarna var många till antalet, men små och smala. Några år senare kollapsade torsken i Östersjön och fisket stoppades helt.

Nu kommer liknande rapporter om sillen. Individerna är små och magra. Eftersom nästan allt sillfiske i Östersjön är industrifiske för fiskmjöl, spelar fiskens storlek mindre roll. De som ser skillnaden och drabbas är det småskaliga kustfisket som fiskar sill och strömming för humanföda.

Havs- och vattenmyndigheten har påbörjat analysen av ett antal åtgärder för att skydda sillen/strömmingen i skärgården. Det finns skäl att påskynda dessa analyser, och de bör inte komma i vägen för nödvändiga snabba beslut.

Vid sidan av de beslut i närtid som vi föreslår längre fram i denna PM anser vi att regeringen bör ta initiativ för att i grunden förändra hur fisket i Östersjön bedrivs, bland annat genom att vända sig till Kommissionen och ICES. I [Östersjöbrief 32](#) beskriver vi utförligt ICES rekommendationer för sillkvoterna för nästa år. Fler kommentarer finns samlade av havet.nu.

Tunga skäl att begränsa sillfisket

1

Sillen i Östersjön delas upp i fyra olika bestånd, som är en byråkratisk term. Forskning visar att östersjösillen består av betydligt fler populationer med genetiska skillnader, vilket vi skrev om i [Östersjöbrief 29](#). Forskare verksamma vid [Östersjöcentrum på Stockholms universitet](#), framhåller att just detta är ett skäl för att minska de årliga kvoterna både i centrala Östersjön och Bottniska viken.

2

Det finns många sillar i Bottniska viken, men de som fiskar kustnära för att sälja fisken som humanföda märker att de stora fiskarna saknas (läs mer i artikel ["Sillbeståndet i Egentliga Östersjön fiskas för hårt"](#) av SLU). Avsaknad av stora fiskar påverkar inte det storskaliga fisket där allt mals till fiskmjöl.

3

Sillen är i dåligt biologiskt skick. Arten visar en svag tillväxt, sen könsmodnighet och hög dödlighet, vilket vi skrev mer om i [Östersjöbrief 30](#).

4

Den inhemska forskaropinionen går emot ICES råd (se länkar till SLU och Östersjöcentrum ovan) och argumenterar för lägre kvoter och begränsningar av fisket.

5

Den nu tillämpade förvaltningsmodellen för sill ledde till kollaps för torsk i Östersjön.

Flytta ut trålgränsen till 12 sjömil

Det storskaliga fisket bedrivs allt närmare kusten. Det har lett till påtagligt mindre fångster för kustfisket och en politisk debatt om vilka åtgärder som bör vidtas.

BalticWaters2030 har analyserat möjligheterna att skydda kustfisket genom att flytta ut trålgränsen till 12 sjömil. Sverige kan förhandla om avtalen med andra kuststater eller begära samråd inom ramen för den gemensamma fiskeripolitiken. Vi beskriver hur detta kan gå till i [Östersjöbrief 31](#).

Kvotprocessen är en möjlighet att påverka

ICES rekommendationer är starten på en process som pågår fram till ministerrådet fattar beslut i oktober. Under denna period har Sverige möjlighet att ta initiativ och verka för beslut som minskar industrifiskets påverkan på sill och strömming i Östersjön.

Den gemensamma fiskeripolitiken uppmuntrar regionalisering, det vill säga att länderna runt Östersjön själva ska komma överens om fisket. Den processen börjar redan nu. Det regionala organet BALTFISH har sitt första möte 21-22 juni.

Ministerrådet brukar besluta om högre kvoter än ICES rekommendationer, och Sverige bör därför samla stöd bland de andra Östersjöländerna för lägsta möjliga kvoter. På kort sikt finns det också anledning att ifrågasätta rimligheten i ICES rekommendation om höjda kvoter i Bottenviken redan detta år. Sverige och Finland agerade i sista

minuten för att stoppa torskfisket. Nu finns möjligheten att fatta kloka beslut tidigare.

Radikal förändring av fiskeförvaltningen i Östersjön

Den gemensamma fiskeripolitiken har visat sig fungera dåligt i Östersjön. Fiskeripolitiken är anpassad till större hav och större fiskeflottor. Östersjön är ett innanhav med färre arter som dessutom är anpassade till denna miljö. Problemet för sillen/strömmingen är ett tydligt exempel: Allt för stora förvaltningsområden, ”bestånd”, tar inte hänsyn till de olika populationerna, deras särart och beteende, samtidigt som industritrålarna går allt närmare kusten.

Avgörande för ett bestånds livskraft är inte bara den totala mängden fiskar, biomassa, utan också ålders- och storleksfördelning och tillväxttakt. Att tillåta industrifiske vid sidan av småskaligt kustfiske förstärker problemen eftersom industrifiskets fångster mals till fiskmjöl där storlek och kvalitet inte spelar någon roll. För östersjötorsken konstaterades att det förvisso fanns många torsk, men de var lika små allihop.

Regeringen eller ansvarig myndighet bör därför skriva till Kommissionen och Internationella Havsmiljöinstitutet (ICES) med en begäran att de förändrar kriterierna för förvaltningen av Östersjöns fiske så att det tar hänsyn till Östersjöns speciella förhållanden och den artmångfald som idag passerar obeaktad (läs mer i [Östersjöbrief 29](#) om sillens genetik).

Källor och fördjupning

Östersjöbrief från BalticWaters2030:

- Sillens populationer och genetiska skillnader <https://balticwaters2030.org/ostersjobrief-29>
- Sillebeståndets utveckling <https://balticwaters2030.org/ostersjobrief-30>
- Det går att flytta ut trålgränsen <https://balticwaters2030.org/ostersjobrief-31>
- Om ICES rekommendationer <https://balticwaters2030.org/fem-tunga-skal-att-begransa-sillfisket>

Kommentarer till ICES råd: <https://www.havet.nu/kraftig-kritik-mot-ices-rad>

Österscentrum policybrief om kustnära fiske:

<https://www.su.se/ostersjocentrum/kommunikation/policy-briefs-fact-sheets/minska-det-kust-n%C3%A4ra-tr%C3%A5lfisket-f%C3%B6r-att-skydda-%C3%B6stersj%C3%B6sillen-1.545112>

För ytterligare information

Kontakta Konrad Stralka, BalticWaters2030
konrad.stralka@balticwaters2030.org